

ULUSLARARASI ÇEVRE SÖZLEŞMELERİ

Türkiye'nin İmzalayıp Onayladığı Uluslararası Çevre Sözleşmeleri

Paris

Dünya Kültürel ve Doğal Mirasının Korunmasına Dair Sözleşme (R.G. 14.2.1983)

"Kültürel ve doğal mirasın herhangi bir parçasının bozulmasının veya yokolmasının, bütün dünya milletlerinin mirası için zararlı bir yoksullaştırma teşkil" edeceğini diyerek varsayarak, "daimi bir temel üzerine ve modern bilimsel yöntemlere uygun olarak, istisnai değerdeki kültürel ve doğal mirasın kollektif korunmasına matuf etkin bir sistemi kuran yeni hükümleri, bir sözleşme biçiminde kabulünün zorunlu olduğunu" söylüyor.

1985 - Granada

Avrupa Mimari Mirasının Korunması Sözleşmesi (R.G. 22.7.1989)

Avrupa Konseyi üye devletler tarafından imzalanan bu sözleşme, mimari mirasın, Avrupa kültür mirasının zenginliği ve çeşitlerinin eşsiz bir ifadesi, geçmişimizin değer biçilmez bir tanığı olduğunu ve bütün Avrupalıların bir ortak mirasını oluşturduğunu kabul ederek, mimari mirasın tanımlanması, korunacak varlıkların tespiti, yasal koruma işlemleri, koruma politikaları ve yasal yaptırımları belirlemektedir.

1979 - Bern

Avrupa'nın Yaban Hayatı ve Yaşama Ortamlarını Koruma Sözleşmesi (Bern Sözleşmesi) (R.G. 20.2.1994)

Avrupa Konseyi'ne üye devletlerin imzaladığı bu sözleşme, yabani flora ve faunayı ve bunların yaşama ortamlarını muhafaza etmek, özellikle birden fazla devletin işbirliğini gerektirenlerin muhafazasını sağlamayı amaçlıyor. Sözleşmenin eklerinde kesin olarak koruma altına alınan flora ve fauna türleri ve yasaklanan av metod ve araçları ile diğer yasak işletme şekilleri yer alıyor.

1971

Özellikle Su Kuşları Yaşama Ortamı Olarak Uluslararası Öneme Sahip Sulak Alanlar Sözleşmesi - RAMSAR Sözleşmesi (R.G. 15.3.94)

1971 yılında İran'ın Ramsar kentinde kabul edilen bu sözleşme, özellikle su kuşlarının yaşama ve üreme alanları için büyük öneme sahip olan sulak alanların korunmasını öngörüyor. Sözleşmenin ana amacı "sulak alanların ekonomik, kültürel, bilimsel ve rekreasyonel olarak büyük bir kaynak teşkil ettiği ve kaybedilmeleri halinde bir daha geri getirilmeyeceği" olarak belirtiliyor.

1973

Denizlerin Gemiler Tarafından Kirlenmesinin Önlenmesine Ait Sözleşme - MARPOL Sözleşmesi (R.G. 24.6.1990)

Bu sözleşme petrol ve zararlı maddelerle deniz çevresinin kasıtlı olarak kirlenmesinin tamamen ortadan kaldırılmasını ve bu maddelerin bir kaza neticesinde denize boşaltımını en aza indirmeyi hedefleyerek, dünya denizlerini korumayı öngörüyor. Sözleşmeye 1978 yılında eklenen ve "gemilerin, özellikle petrol tankerlerin sebep olduğu deniz kirlenmesinin önlenmesi ve kontrolü yöntemlerinin daha geliştirilmesi ihtiyacı"nın saptayarak, Protokol ile genişletildi.

1985 - Viyana

Ozon Tabakasının Korunması Sözleşmesi(R.G. 8.9.1990)

Sözleşme, gelişmekte olan ülkelerin ihtiyaçlarını ve özel koşullarını gözönünde bulundurarak, "ozon tabakasını beşeri faaliyetlerin yol açtığı değişikliklerden korumak için alınacak önlemlerin uluslararası işbirliğini ve eylemi gerektirdiğinin ve ilgili bilimsel ve teknik görüşlere dayanması" gerektiğini varsayarak kabul edilmiştir.

1987 - Montreal

Ozon Tabakasını İncelten Maddeler Protokolü (R.G. 9.8.1990)

Viyana sözleşmesine ek olarak düzenlenen Protokol'de ozon tabakasını incelten maddelerin tanımlanması ve yayılmalarının azaltılması ve kontrol altına alınması hedefleniyor.

1990 - Londra

Ozon Tabakasını İncelten Maddelere Dair Montreal Protokolü Değişikliği (R.G. 28.12.1994)

1989 - Basel

Tehlikeli Atıkların Sınırlarötesi Taşınımının ve Bertarafının Kontrolüne İlişkin Sözleşme (R.G. 15.5.1994)

Sözleşme, tehlikeli atıklarla diğer atıkların giderek artan oluşumunu ve bunların sınırötesi taşınımının insan sağlığı ve çevre için büyük bir tehdit oluşturduğunu kabul ederek ve bu tehlikelerden korumanın en etkin yolunun atıkların oluşumunu miktar ve tehlike potansiyeli açısından asgari düzeye indirmek için düzenlenmiştir.

1976 - Barselona

Akdeniz'in Kirlenmesine Karşı Sözleşme (Barselona Sözleşmesi) (R.G. 12.6.1981)

Sözleşme, Akdeniz'i ortak bir miras olarak kabul ederek ve bu konudaki mevcut uluslararası sözleşmelerinin, deniz kirlenmesinin bütün boyutlarını ve kaynaklarını kapsamadığını ve Akdeniz bölgesinin özel ihtiyaçlarına cevap vermediğini belirterek, "günümüzdeki ve gelecekteki nesillerin istifadesi için korunmasını" hedefliyor.

1973 - Washington

Nesli Tehlikede Olan Yabani Bitki ve Hayvan Türlerinin Ticaretinin Düzenlemesine Dair Sözleşme (CITES Sözleşmesi) (R.G. 27.9.94)

CITES, dünyanın küresel yabani bitki ve hayvan ticaretini kontrol eden veya engelleyen en büyük uluslararası sözleşmesidir. Sözleşmeyi yüzden fazla ülke imzalayıp onaylamıştır.

Tehlikede olan veya ticareti yasaklanan bitki ve hayvan türlerinin listesi sözleşmenin eklerinde yer almaktadır. CITES, dünyanın en etkin ve başarılı doğal varlıkları koruma sözleşmesi olarak da bilinmektedir

1992 - Bükreş
Karadeniz'in Kirlenmesine Karşı Korunması Sözleşmesi ve Protokolleri
(R.G. 6.3.1994)

Sözleşme, Karadeniz'in deniz çevresinin korunması, canlı kaynaklarının muhafazası ve kirlenmeye karşı korunmasını hedeflemektedir. Karadeniz'in doğal kaynaklarının ve sunduğu imkanlarının öncelikle Karadeniz ülkelerinin ortak çabaları ile korunması gerektiğini belirten sözleşme, Karadeniz'de deniz çevresinin kirliliğinin başta nehirler yoluyla olmak üzere Avrupa'da bulunan diğer ülkelerdeki kara kökenli kirleticilerden de kaynaklandığını vurguluyor.

1992
Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi (Rio Konferansı)
(R.G. 27.12.1996)

Brezilya'nın Rio de Janeiro kentinde gerçekleştirilen ve dünyanın en büyük çevre konferansı olarak bilinen 1992 Birleşmiş Milletler Çevre ve Kalkınma Konferansı'ndan çıkan üç ana sözleşmeden biri olan Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi'nin amacı: "ilgili hükümleri uyarınca takip edilecek amaçları, biyolojik çeşitliliğin korunması; bu çeşitliliğin unsurlarının sürdürülebilir kullanımı; genetik kaynaklar ve teknoloji üzerinde sahip olunan bütün hakları dikkate almak kaydıyla, bu kaynaklara gereğince erişimin ve ilgili teknolojilerin gereğince transferin sağlanması ve uygun finansmanın tedariki de dahil olmak üzere, genetik kaynakların kullanımından doğan yararların adil ve hakkaniyete uygun paylaşımıdır."

1994
Özellikle Afrika'da Ciddi Kuraklık ve/veya Çölleşmeye Maruz Ülkelerde Çölleşme ile Mücadele için Birleşmiş Milletler Sözleşmesi (UNCDD)
Şubat 1998

Rio Konferansı'nın üç sözleşmesinden biri olan Çölleşmeyle Mücadele Sözleşmesi Türkiye tarafından Şubat 1998 yılında TBMM tarafından onaylandı. Sözleşme, çölleşme ve kuraklık sorunların küresel bir nitelik taşıdığı, dünyanın bütün bölgelerini etkilediğini ve çölleşmeyle mücadele ve/veya kuraklığın etkilerini hafifletmek için uluslararası topluluğun ortak eylemini öngörüyor. Türkiye, Yunanistan, Portekiz, İspanya ve İtalya'yla birlikte, aynı bölge koşulları paylaştığı için, sözleşmenin 4. bölgesel uygulama ek'inde yer almaktadır.

Birleşmiş Milletler Çölleşme ile Mücadele Sözleşmesi

Anlaşmanın tarihçesi

Çölleşmeye karşı ilk uluslararası planlı mücadele 1968-74 seneleri arasında Sahel Çölü'nde meydana gelmiş ve 20.000 kişinin ve milyonlarca baş hayvanın ölmesine neden olmuş olan kuraklık ve açlık olaylarından sonra başlamıştır. BM Sudan-Sahel Bürosu, Batı Afrika'daki kuraklık tehlikesi altında bulunan dokuz devlete yardım amacıyla 1973 senesinde kurulmuş faaliyetleri yaygınlaştırmıştır. Sağlanan destek Büyük Sahra'nın güneyinde ve Ekvatör'un kuzeyinde yer alan 22 devleti kapsayacak bir büyüklüğe ulaşmıştır. Aynı süre zarfında Afrika'da yerel organizasyonlar da oluşturulmuştur. Uluslararası Tarımsal Kalkınma Fonu (International Fund for Agricultural Development) çok zarara neden olan başka bir kuraklığı takiben 1985 senesinde Kuraklık ve Çölleşmeden Etkilenen Sahra'nın Güneyindeki Ülkeler için Özel Programı'nı (Special Program for Sub Saharan Countries Affected by Drought and Desertification) devreye sokulmuştur. Fon, 400 milyon dolarlık yardım sağlamış ve diğer kuruluşlardan elde edilen 350 milyon dolarlık bir destek sayesinde 25 ülkedeki 45 projeye kaynak sağlanmıştır.

BM, küresel anlamda bu konu 1977 senesinde Nairobi'de yapılmış olan BM Çölleşme Konferansı'nda (UN Conference in Desertification) ele almış ve bu konuyu bütün dünyanın ekonomik, sosyal ve çevre yapısını değiştirebilecek bir sorun olarak tanıtmıştır. Bunun bir sonucu olarak hem ilgili ülkelerin sorunlarını çözebilmeye yardımcı olmak, hem de uluslararası kuruluşlardan yardım alabilmelerini temin etmek amacıyla bazı kurallar ve önerilerden oluşan Çölleşme ile Mücadele Planı (Plan of Action to Combat Desertification) ortaya çıkmıştır. Genel olarak bu plana eklenebilecek yeni maddelerin olmadığı 1990 senesinde yapılan bir inceleme, ileri sürülen ilkelerin geçerliliklerini hala koruduklarını göstermiştir ve uygulamaların beklenenlerin çok gerisinde kaldığı tespit edilmiştir.

Anlaşmanın başlangıç bölümünde Çölleşme ile Mücadele Planı'nın uygulaması bağlamında devletlerin ve uluslararası kuruluşların çölleşme ile mücadele ve kuraklığın etkilerini azaltma konularındaki geçmiş çabaları ve deneyimleri gözönüne alınmaktadır. Fakat, aynı zamanda, "Bu çabalara rağmen kayda değer bir gelişme sağlanamadığı" vurgulanmaktadır. Buna ilaveten "Sürdürülebilir kalkınma çerçevesinde bütün seviyelerde yeni ve daha etkin bir yaklaşımın gerekli olduğunu" vurgulamaktadır.

Afrika devletleri tarafından yönlendirilen kalkınmakta olan devletler, 1992 yılında yapılmış olan Dünya Zirvesi'nde çölleşmeye gereken önemin verilmesi gerektiğini belirtmiştir. Bir hayli tartışmalı bir pazarlık devresinden sonra dünya liderleri bir Uluslararası Hazırlık Komitesi (Inter-Governmental Negotiation Committee) teşkil edilmesi ve bu komitenin Haziran 1994 tarihine kadar hukuken bağlayıcı bir belge hazırlaması konusunun Gündem 21'e dahil edilerek, BM Genel Oturumu'na sunulmasına razı olmuşlardır.

Nairobi, Cenevre, New York ve Paris'te sürdürülen hararetli tartışmalardan ve gözlemcilerin beklentilerinin tam aksine, tam ismi "Ciddi Kuraklık ve/veya Çölleşme Tehlikesi ile Karşı Karşıya Olan Ülkelerde Çölleşme ile Mücadele Anlaşması" (The Convention to Combat Desertification, in Countries Experiencing Serious Drought and/or

Desertification, Particularly in Africa) olan bir belge, önerilen takvime uygun olarak 17 Haziran 1994 tarihine kadar 104 ülke bunu imzalamıştır.

Kalkınmış ve kalkınmakta olan ülkelerin çölleşme ile mücadele edebilmek için küresel anlamda işbirliğine gitmelerinin önemini vurgulayan bu anlaşma, hukuken bağlayıcı olma niteliğiyle bu krizi çözümlenmek için atılmış önceki adımlardan çok farklıdır. Kabul eden ülkelerin bunu uygulamaları gerekmektedir. Uluslararası çevre koruma anlaşmalarından ayrı olarak ülkelerin, özellikle bu mücadelenin verilmesi gereken yerel seviyelerde somut önlemler almalarını öngörmekte ve uygulama ile gelişmeleri takip için gereken mekanizmaların yerine oturtulmasına büyük önem vermektedir. Sonuçlandığı zaman bu anlaşma, Dünya Zirvesi'ni takip eden olaylar zinciri arasında, Rio'nun ruhunu yeryüzünde tama manasıyla hayata geçirenlerden birisi olacak.

Anlaşmanın ilkeleri

Anlaşma, çölleşme ve uluslararası çevre korunması yasalarını bir bütün olarak ele almakta ve bunu da yeni bir yaklaşımla gerçekleştirmektedir. Ülke yönetimleri, uluslararası kuruluşlar ve kalkınma uzmanları ile bölge insanları arasında yeni bir işbirliği yaratacak şekilde tasarlanmıştır.

40 madde ve dört ekten (Anlaşmanın Afrika, Asya, Latin Amerika ve Karayipler ile Kuzey Akdeniz bölgelerindeki uygulaması ile ilgili) oluşan bu anlaşmanın sürekli olarak tekrar edilen amacı "çölleşme ile mücadele ve kuraklığın etkilerini azaltmaktır". En sorunlu bölge olan Afrika'ya öncelik verilmektedir. Anlaşmanın metnini hazırlamış olan Uluslararası Hazırlık Komitesi (Intergovernmental Negotiating Committee) yaptığı toplantılardan birinde daha anlaşma uygulamaya konmadan Afrika'ya öncelik verilmesi teklifini benimsemiştir. Ayrıca etkilenmiş olan Afrika devletlerine birer proje hazırlamaları ve yardım sağlayacak devletlere de bu projeleri desteklemeleri için çağrıda bulunmuştur. Anlaşma, uluslararası çevre koruma yasalarında ilk defa olarak demokratik ve aşağıdan yukarıya doğru bir yaklaşım sergilemektedir. Çölleşmeden en fazla zarar gören insanların yaşamakta oldukları çevrenin ne kadar dayanıksız olduğunu bilenlerin görüşlerinin alınması gerektiğini ve kendi hayatlarını etkileyecek kararlarda söz hakkı olması gerektiğinin özellikle altını çizmektedir. Anlaşmanın ilk prensibi tarafların, "projelerin tasarımı ve uygulaması ile ilgili kararlara bölge halkının katkıda bulunmasının sağlanması ve daha yüksek seviyelerdeki eylemleri destekleyecek iş bitirici bir ortamı hazırlamalarının" gerekliliği vurgulanmaktadır.

Aynı işin birkaç defa yapılmasının önlenmesi ve yardımı alanlarla verenler arasındaki ilişkilerdeki tek taraflılıktan kurtulmak amacı ile, uluslararası işbirliği ve koordinasyonu vurgulayan ikinci prensip de yeni bazı adımlar atmaktır. Anlaşma, "Uluslararası dayanışma ve işbirliği esasları çerçevesinde taraflar arasında yöresel, bölgesel ve uluslararası düzeylerde işbirliği ve koordinasyon artırılmalı ve gereken yerlerde finansal, insani, kurumsal ve teknik kaynaklar devreye sokulmalıdır" demektedir.

Anlaşmanın üçüncü prensibi, ortaklık kavramını, etkilenen ülkeler arasındaki işbirliği haline dönüştürmekte ve bunu yaparken de bölgede yaşayanların ve toplumların dikkate alınmasını vurgulamaktadır. "Etkilenen alanlardaki toprak ile kıt su kaynaklarının özellikleri ve değerini daha iyi anlamak ve bunlardan sürdürülebilir bir şekilde yararlanabilmek için taraflar, devletler, toplumlar, sivil toplum örgütleri ve arazi sahipleri arasında, bir ortaklık çerçevesinde işbirliğini geliştirmelidir" şeklinde belirtilmiştir.

Dördüncü ve sonuncu prensip, "Taraflar, etkilenen devletlerin özel ihtiyaç ve şartlarını göz önüne alacaklardır. Bunlar arasında en az gelişmiş olanlara özen göstereceklerdir" demektedir.

Anlaşma, çölleşme ve kuraklığın etkisini azaltmak için alınacak önlemlerin tek başlarına düşünülüp ele alınması gerektiği ve kalkınma projelerinin bir parçası olarak değerlendirilmelerinin gerekliliğini baştan ortaya koymaktadır ve "Çölleşme ve kuraklık sürecinin fiziksel, biyolojik ve sosyo-ekonomik yönleri ile ilgili entegre bir yaklaşımın" önemini vurgulamaktadır.

Anlaşma aynı zamanda ulusal ve uluslararası ekonomik yapının önemi üzerinde durmakta ve bu yapının çölleşmeyi en etkili bir şekilde önleyecek biçimde yeniden düzenlenmesini önermektedir. Taraflar, ticaretin, pazarlama uygulamaları ve borçlanmanın gelişmekte olan ülkeler üzerindeki etkilerine özen göstermeye davet edilmekte ve sürdürülebilir kalkınmanın desteklenmesini sağlayacak uluslararası ekonomik ortamın oluşturulması" gereğini, göz önünde tutmalıdırlar. Ülkeler çölleşmeyi önleyici yöntemleri, "yoksulluğun ortadan kaldırılmasını sağlayacak stratejilerle" bir arada yürütmelidirler.

Anlaşma; uluslararası, bölgesel ve yerel kuruluşlar arasındaki işbirliğinin önemini tarafların sorumlulukları arasında özellikle Çölleşme ve kuraklık ile doğrudan doğruya bağlantılı olduğundan "Etkilenen ülkeler tarafı çevre korunması, toprak ve suyun korunması uygulamalarında işbirliğine ağırlık vermelidir" hususu eklenmiştir.

Gerek etkilenen, gerekse gelişmiş ülkeler, tarafların belirli sorumlulukları olduğunu kabul etmektedirler. Anlaşma, özel sektörün bu konudaki önemine değinmekte ve maddelerin uygulanmasında bütün topluma, özellikle sivil toplum örgütlerine düşen görevler olduğuna inanmaktadır.

Anlaşma, teknolojik ve bilimsel araştırmalara yeni bir yön vermekte ve bölgesel halkın bilimden yararlanabileceğine katkıda bulunabileceğine işaret etmektedir. Esnek ve randıman verecek izleme mekanizmaları getirilmekte, uluslararası kuruluşlarla ülkeler arasında işbirliğini sağlamak için tedbirler alınmaktadır.

Yeni Uluslararası Sözleşme Kalıcı Organik Kimyasalları (Pops) Yasaklıyor

İnsan ve diğer canlıların sağlığına zarar verdikleri bilimsel olarak kanıtlanmış kimyasalların kullanımının giderek azaltılması ve zaman içinde tamamen yasaklanmasını öngören yeni bir uluslararası sözleşmenin taslağı 10 Aralık 2000 tarihinde 122 ülkenin temsilcisi tarafından Güney Afrika'nın Johannesburg kentinde kabul edildi. Sözleşmenin hazırlanması Birleşmiş Milletler Çevre Programı (UNEP) öncülüğünde yapıldı.

Sözleşmenin resmi imzalama töreni 2001 Mayıs ayında İsveç'in başkenti Stokholm'de yapılacak. Sözleşme en az 50 ülkenin yasama organı tarafından onaylandıktan sonra yürürlüğe girecek.

Sözleşme ilk etapta 12 tehlikeli kimyasalın kullanımını küresel olarak önce azaltacak ve sonra yasaklayacak .

Kalıcı Organik Kimyasallar, veya İngilizce isminin baş harfleri ile kısaca POPS, olarak bilinen bu kimyasallar içinde haşere ilaçları, sanayi kimyasalları ve yanma ile ortaya çıkan diyoksin ve furan. var. Haşere ilaçları arasındaki DDT sıtma hastalığının yayılmasını önleyecek ekonomik ve geçerli alternatifler bulunana kadar yasak listesinin dışında bırakılacak. DDT'nin şimdilik muaf tutulmasını Dünya Sağlık Örgütü talep etti. Dünyada her yıl 3-4 milyon insan sıtmadan ölüyor.

Yasaklanacak diğer haşere ilaçları arasında chlordane, endrin, mirex ve toxaphene sayılabilir. Bu maddelerin çoğunun kullanımı gelişmiş ülkelerde daha önce yasaklanmıştı. Fakat üretimleri ve kalkınmakta olan ülkelere ihracatları sürüyordu.

Bu kimyasallar doğaya karıştıktan sonra kolay kolay yok olmuyorlar ve dünyanın bir ucundan öbürüne hava akımları ile taşıyorlar. İnsanlar dahil canlıların yağ tabakalarında depolanan kimyasallar besin zincirine karışıyor ve kanser gibi bir takım tehlikeli hastalıklara yol açabiliyorlar. Ayrıca, bu maddeler canlıların endokrin sistemlerini bozarak kısırlığa ve diğer hormonal kökenli hastalıklara neden oluyorlar.

Taslağın oluşturulmasında çalışan temsilciler, sözleşmeyi hem hükümetlerin, hem sivil toplum kuruluşlarının hem de özel sektörün desteklediğini belirttiler. Sözleşmenin uygulanması için ilk etapta 150 milyon ABD dolarlık bir harcama yapılması öngörülüyor. Bu para GEF (Küresel Çevre Fonu) kaynaklarından karşılanacak.

Kısıtlama ve yasaklamalarla birlikte bazı sanayi süreçlerinin ve atık yakma sistemlerinin değişmesi gerekecek Bunun sonucu olarak bazı üreticilerin maliyetleri artabilecek. Ama konu insan sağlığını yakından ilgilendirdiği için böylesi sorunlara katlanmak gerekecek.

Ülkemizde katı atık yakma sistemlerine yeni geçmekte olan belediyelerimizin bu sözleşmeye uygun teknoloji satın alıp almadıklarını özenle incelemeleri gerekecek. Değilse yatırımları boşa gidebilir.

İleride başka kimyasalların da zararları bilimsel olarak kanıtlanırsa, onların da yasaklar listesine alınmaları için sözleşmede açık kapı bırakıldı

Taslak üzerinde analaşmaya varıldıktan sonra Greenpeace örgütü sözcüsü "bu toksik kirlilik için sonun başlangıcıdır," dedi.

İklim Değişikliği Anlaşması

Savaşın Sonucu Barış Değil Yalnızca Ateşkes Oldu

Birleşmiş Milletler iklim değişikliği konferansının fiyaskoyla sonuçlanacağından korkuluyordu. Fakat, 155 ülke delegesinin gece-gündüz çalışmaları sonucu ,12 Aralık 1997 günü, sanayi ülkelerinin sera gazı emisyonlarını kısıtlayan bir anlaşmaya varıldı.

Gelişmekte olan ülkelerin sera gazlarının azaltılmasına nasıl katkıda bulunacakları konusu ise bir yıl sonraya ertelendi.

Japonya'nın Kyoto kentindeki toplantıda oluşturulan protokol, 1992 iklim değişikliği anlaşmasının uygulanmasını etkinleştirme amacını taşıyor. 1992den bu yana, öngörülemez iklim değişikliklerine yol açtığına inanılan sera gazlarının emisyonu azalacağına yükseliş göstermişti. Hindistan ve Çin gibi büyük nüfus sahibi ülkelerin hızlı kalkınma grafikleri de bu artışın gelecekte katlanarak devam edeceği endişesini yaratmıştı.

ABD Cumhuriyetçi Partisi, daha imzaların mürekkebi kurumadan, protokolün "ölü doğmuş" olduğunu ilan etti. Başkan Yardımcısı Al Gore, gelişmekte olan ülkelerin durumu açığa kavuşmadan protokolü onaylanması için Senato'ya sevketmeyeceklerini söyledi "Bu küresel bir sorun ve küresel bir çözüm gerektiriyor," dedi. Geçen yaz, Amerikan Senatosu gelişmekte olan ülkelerin katılımını içermeyen bir anlaşmayı onaylamama kararı almıştı.

Protokolün Anahatları

- **1** - Sanayileşmiş 38 ülke, sera gazı emisyonlarını ortalama %5 indirerek, bunları 2008-2012 yılları arasında 1990 seviyelerinin altına çekecekler. Avrupa Birliği ülkelerinin indirim oranları %8, ABD'ninki %7 ve Japonya'ninki %6 olarak belirlendi. Bu gruptaki bazı ülkelerin indirim oranları %5 in altında; bazılarında ise şimdilik kısıntıtalep edilmiyor.
- **2** - Kısıtlanması istenen gazlar: özellikle fosil yakıtlardan çıkan karbon dioksit, metan, ve nitrus oksit; ozon tabakasını deldiği için yasaklanan kloroflorkarbonların yerine ikame edilen üç halokarbon.
- **3** - Emisyonlarını yeteri kadar indiremeyen ülkeler, emisyonlarını öngörülen seviyelerin altına çekebilen ülkelerle anlaşarak, onların fazla kotalarını satın alabilecekler. ABD'nin ısrarıyla protokole giren bu uygulamaya, gelişmekte olan ülkeler şiddetle karşı çıktılar. Ancak, söz konusu madde ABD'nin diğer tavizlerine karşılık olarak kabul edildi. ABD, bu uygulamanın kısıtlamaların maliyet-verim ilişkisi göze alınarak yapılmasında yardımcı olacağını iddia ediyor.
- **4** - Kısıtlamalara uymayanlar için kullanılacak yaptırımlar gelecekteki bir taraflar toplantısında kararlaştırılacak.
- **5** - Kalkınmakta olan ülkelerin, özellikle Çin ve Hindistan'ın, gönüllü kısıtlama hedefleri koymaları istendi.
- **6** - Protokol, 1990da dünya karbon dioksit emisyonlarının %55inden sorumlu olan 55 ülkenin onaylanması ile yürürlüğe girecek.

Türkiye'nin Durumu

Türkiye daha önceki çerçeve anlaşmayı imzalamadığı için Kyoto toplantısına gözlemci olarak katıldı. Türkiye'nin süreç dışı kalmasının çok geçerli nedenleri var. Bu anlaşma çerçevesinde Türkiye, OECD üyesi olduğu için, sanayileşmiş ülkeler sınıfına sokulmuş

bulunuyor. Sera gazları emisyonunda dünyada 80inci sırada olduğumuz için, biz bu sınıflandırmayı kabul etmiyoruz. Toplantıda Çevre Bakanı İmren Aykut ve delegasyonu, bu hatanın düzeltilmesi için büyük çabalar sarfettiler. Türkiye'nin emisyon seviyesinin Avrupa Birliği'nin dörtte biri, Kuzey Amerika'nın sekizde biri ve dünya ortalamasının yarısı olduğunu belirttiler. Azerbaycan, Gürcistan, Pakistan ve Avustralya başta olmak üzere, birçok ülke Türkiye'nin tezini destekledi. Fakat, özellikle Avrupa Birliği ülkelerinin karşı çıkması nedeniyle bu sınıflandırmayı değiştirecek bir karar tasarısı gündeme alınıp oylanamadı. Sorunun çözümü, 1998 Kasım ayında Arjantin'in başkenti Buenos Aires'de yapılacak 4. taraflar konferansına kaldı.

Konunun Geçmişi

Acaba neden bütün ülkeler iklim değişikliği anlaşmasına sahip çıkmadılar? Neden, uygulama şansı çok parlak görünmeyen bir protokol, onca çekişmeden sonra, zorla kabul edildi? Çünkü emisyonları azaltmak için atılacak adımların heybetli maliyetler ortaya çıkarması ve oy kaybına yol açması bekleniyor. ABD'de , üretim kaybindan doğacak maliyetin yılda 100 milyar dolar civarında olacağı söyleniyor. ABD Başkanı Bill Clinton, muhalifleri yatıştırmak için, daha temiz yeni teknolojilerin bu sorunun üstesinden geleceğini ve araştırmalar için 5 milyar dolarlık bir fon ayrılacağını müjdeledi.

Yine de, Küresel İklim Koalisyonu, ABD demir-çelik, enerji ve kömür şirketlerinden oluşan bir grup, protokolün kabulünü engellemek için milyonlarca dolara mal olan bir kampanya yürüttü. Liderleri William O'Keefe , ABD'de kaçınılmaz olarak işsizliğin artacağını belirtti ve sonuçlarına bakılmadan, "anlaşma olsun da nasıl olursa olsun" fikrinin galebe çaldığını söyledi.

Kyoto protokolü çevreci kuruluşları da pek tatmin etmemiş görünüyor. Bir çok kuruluş, protokoldeki eksikliklerin sera gazı emisyonlarını azaltma çabalarını köstekleyeceğini düşünüyorlar. Yeşil Barış örgütü anlaşmayı "bir trajedi ve maskaralık" olarak niteledi.

Eskiden insanlar ya iklime uyum sağlar, ya da göç ederlerdi. Ama şimdilerde insanlar iklimi etkilemeye başladılar. Dünya Meteoroloji Kuruluşu'na (WMO) göre, atmosferdeki gazların dengesini bozduk ve bozmaya devam ediyoruz. Hem sera gazları - karbon dioksit(CO2), metan(CH4) ve nitrus oksit(N2O) - hem de su buharı atmosferde artıyor. Sadece sonuncusunun artışı insan eylemlerinden kaynaklanmıyor. Atmosferin %78'i nitrojen ve %21'i oksijen. Sera gazlarının miktarı ise %0.1.

Eğer yeryüzünü battaniye gibi saran sera gazlarının etkisi olmasaydı, dünyamız şu anda 30C derece daha soğuk olurdu. Yani bu gazlar belli bir miktarda yararlı, ama denge bozulup , söz konusu gazlar belli bir seviyeyi aştıkları zaman küresel ısınmaya neden olurlar.

Sanayi çağının başlamasından bu yana, fosil yakıtlar kullanarak büyük miktarlarda CO2 ürettik. Aynı zamanda ormanları keserek, gezegenimizin bu gazları doğal olarak emme kapasitesini azalttık. Hayvancılık ve tarım daha çok metan gazı ve nitrus oksit emisyonuna yol açıyor. Eğer gaz emisyonları artmaya devam ederse, atmosferdeki CO2 miktarı 1750 yılından bu yana ikiye katlanmış olacak, 2100 yılına kadar ise üçe katlanacağı düşünülüyor.

Durum gerçekten endişe verici ,ama bazı unsurları hala tartışma konusu. Virginia Üniversitesi ve Massachusetts Teknoloji Enstitüsü'nün (MIT) saygın bilim adamları, son 20 yıldır dünya ısınmış bile olsa, püskürtücüler yüzünden (volkanik patlamalar gibi) atmosferin soğuduğunu söylüyorlar. Daha fazla sanayileşmiş olan Kuzey yarı küresinin

daha fazla ısınması gerekirken aksi oluyor, Güney ısınıyor. Bir de bulutların atmosferin aşağı tabakalarını serinletmesi gerektiği belirtiliyor.

Bu karşı çıkmalara rağmen, gerçekler de çok inatçı. Dünyamız son 600 yıldır en sıcak dönemini yaşıyor. Son yüzyılda gezegenimiz 0.3C derece ile 0.6 derece arası ısınmış ve deniz seviyesi de 10-25 cm kadar yükselmiş bulunuyor.

Konunun abartıldığını düşünenlerin karşısında çok zorlu bir rakip var: Hükümetler Arası İklim Değişikliği Paneli. Panel, 1988 yılında Dünya Meteoroloji Kuruluşu ve Birleşmiş Milletler Çevre Programı tarafından yaratıldı. Dünyamızın 2000 ilim adamı panele katkıda bulunuyor. Panele verilen görev, iklim değişikliği konusunda elde edilebilecek bilgileri toplamak, değişikliklerin çevresel ve sosyo-ekonomik etkilerini hesaplamak ve olası önlem stratejilerini oluşturmak. Grubun ilk değerlendirmeleri sonucunda Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi hazırlandı ve 1992 Rio çevre zirvesinde onaya açıldı. 1997 ilkbaharına kadar, 166 ülke sözleşmeyi imzalamış bulunuyordu.

Bazı ülkeler verdikleri sözü tutup, CO2 emisyonlarını kısıtladılar. 1997 de World Wide Fund for Nature (WWF) iyileri ve kötöleri açıklayan raporunu yayımladı. Mesela Almanya , 2000 yılına kadar söz verdiği miktarda -yılda 800 milyon ton - kısıtlama yapmış olacak.

Ama, mesela yılda 300 milyon ton emisyonu olan Yeni Zelanda konunun ivediliğini kabul etmiyor ve hiçbir kısıtlama yapmayacağını ilan etmiş bulunuyor. Dünya emisyonlarının yüzde onu payına düşen Rusya'nın tutumu da aynı. Rusya'dan sonra sırayla Çin (%13.5), Avrupa (%19.6) ve Amerika (%25) geliyor. Payına %5.6 düşen Japonya da %5in üstünde bir kısıtlamayı kabul etmiyordu.

Stockholm ve Rio Bildirgeleri

Bu iki bildirme günümüzde çevreye nasıl yaklaşmak gerektiğini uluslararası boyutta yönlendiren tarihi dokümanlardır. 1972'de İsveç'in başkenti Stockholm'da İnsan Çevresi Konferansının başladığı gün olan 5 Haziran, o günden beri Dünya Çevre Günü olarak birçok ülkede kutlanmaktadır. İnsan Çevresi Bildirgesi, Stockholm konferansının bitiş günü olan 16 Haziran'da yayımlanmıştır. Stockholm toplantısından 20 yıl sonra, bu defa Brezilya'nın Rio kentinde gerçekleştirilen Birleşmiş Milletler Çevre ve Kalkınma Konferansında hem yeni bir bildirme açıklanmış, hem de çevre konularının ve sorunlarının yönetimine gelecekte ışık tutacak Gündem 21 kabul edilmiştir. Çevre ile ilgilenen izleyicilerimize yardımcı olmak amacıyla bu iki bildirgenin Türkçe'ye çevirilerini sunuyoruz.

Stockholm Çevre Bildirgesi

5-16 Haziran 1972'de Stockholm'da toplanan Birleşmiş Milletler İnsan Çevresi Konferansı, insan çevresinin korunması ve güçlendirilmesi için insanlara ışık tutacak ve yönlendirecek ortak görüş ve ilkelerin gerekliliğini düşünerek aşağıdaki hususları ilan eder:

1- İnsan hem çevresi tarafından oluşturulur hem de çevresini biçimlendirir. Bu çevre, insanoğlunun fiziksel gereksinmelerini karşıladığı gibi, entellektüel, ahlaki, sosyal ve manevi gelişmesi için de insana olanak sağlar. Bilim ve teknolojinin hızlı gelişmesi de eklenince, insanın gezegenimizdeki uzun ve dağdağalı evrimi öyle bir noktaya gelmiştir ki artık insan çevresini, sayısız biçimlerde ve tarihte rastlanmamış bir boyutta değiştirme gücüne erişmiştir. İnsan çevresinin iki boyutu da - yani hem doğal olan hem insan eliyle yapılmış olan - başta yaşam hakkı olmak üzere temel insan haklarından yararlanmak için mutlaka gereklidir.

2- İnsan çevresinin korunması ve geliştirilmesi dünyamızın her yerinde insanların refahını ve kalkınmasını etkileyen önemli bir konu, bütün insanların özlemi ve bütün hükümetlerin görevidir.

3- İnsan devamlı olarak deneyimlerini biriktirir. Her zaman keşfetmek, icat etmek, yaratmak, ilerlemek peşindedir. Günümüzde insanın çevresini değiştirebilme kapasitesi, eğer akılcıca kullanılırsa, bütün insanlara kalkınmanın meyvelerini sunabilir ve onların yaşam kalitelerini yükseltebilir. Yanlış ve fütursuzca kullanılırsa hem insanlara, hem insanın çevresine ölçsüz zararlar verebilir. Dünyanın birçok bölgesinde insanın çevresine verdiği zararın gittikçe artan kanıtlarını görüyoruz: canlılar, hava, toprak ve suda yüksek boyutlarda kirlilik; biyosferin ekolojik dengesinde arzulanmayan rahatsızlıklar; yenilenemiyen kaynakların azaltılması ve yok edilmesi; yaşam ve çalışma alanlarında insanların fizik, ruhsal ve sosyal sağlığına zararlı büyük eksiklikler.

4- Gelişmekte olan ülkelerde çevre sorunlarının çoğu geri kalmışlığın sonuçlarıdır. Milyonlarca insan doğru dürüst bir yaşam için gerekli asgari seviyenin altında yaşamaktadır. Yeterli yiyecek, giyecek, ve barınaktan , eğitim, sağlık ve temizlik imkanlarından yoksundurlar. Bunun için, gelişmekte olan ülkeler çabalarını kalkınmaya yönlendirmeli, ama bunu yaparken önceliklerini iyi belirlemeli ve çevrelerini korumalı ve iyileştirmelidirler. Kalkınmış ülkeler de gelişmekte olan ülkelerle aralarındaki farkı kapatmak için çabalamalıdır. Kalkınmış ülkelerdeki çevre sorunları genelde sanayiden ve teknolojik ilerlemelerden kaynaklanmaktadır.

5- Nüfusun doğal artışı çevrenin korunmasında devamlı olarak sorun yaratmaktadır. Bu sorunlarla başetmek için gerekli politikalar oluşturulmalı ve önlemler alınmalıdır. Dünyadaki en değerli varlık insandır. Sosyal ilerlemeyi iten, bilim ve teknolojiyi geliştiren ve emeğiyle çevreyi değiştiren insandır. Bilimsel, teknolojik ve sosyal ilerlemeler ve üretimdeki artışlarla insanın çevresini iyileştirme kapasitesi de her geçen gün artmaktadır.

6- Artık öyle bir noktaya geldik ki, Dünyanın her yerinde çevreye yapacakları etkileri düşünerek eylemlerimizi daha büyük bir dikkatle planlamalıyız. Cehalet ve aldırmaçlık sonucu bütün yaşamımızın ve refahımızın bağlı olduğu yerküremizin çevresine geriye dönülemez bir biçimde ve devasa boyutlarda zarar verebiliriz. Bunun aksini de yapabilir ve bilgiyi akıllıca kullanarak, kendimize ve gelecek kuşaklara insan umut ve ihtiyaçlarına daha uygun bir çevrede daha iyi yaşam koşulları sağlayabiliriz. Günümüzde yaşayanlar ve gelecek kuşaklar için çevreyi savunmak ve iyileştirmek kaçınılmaz ve dünya genelinde ekonomik kalkınma ve barışın tesisine paralel olarak varmaya çalışacağımız bir hedeftir.

7- Bu hedefe varılması için her seviyede vatandaşlar, topluluklar ve kuruluşlar sorumluluk almalı ve ortak amaç uğruna eşitlik bir biçimde gayret göstermelidirler. Kişiler ve kuruluşlar hem bağlı oldukları değerler hem de eylemlerinin tümü ile geleceğin çevresini biçimlendirecekler. Yerel ve merkezi hükümetlere, kendi alanlarında geniş olarak çevre politikalarını oluşturma ve eyleme koyma yönünden en büyük sorumluluk düşecektir. Kalkınmakta olan ülkelerin çevre sorumluluklarını yerine getirmeleri için gerekli kaynakların yaratılmasında uluslararası işbirliği gerekecektir. Birçok çevre sorunu küresel ve bölgesel boyutlarda olduğu için, ülkeler arasında yaygın bir işbirliği ve uluslararası kuruluşlar tarafından ortak çıkarlar için eyleme geçmeyi gerektirecektir. Konferans bütün ülkeleri ve insanları, insanların yararı ve refahı için insan çevresinin korunması ve iyileştirilmesi için ortak çaba göstermeye davet eder.

İlkeler Bildirgesi

İlke 1 - Özgürlük, eşitlik, ve kaliteli bir çevrede onurlu ve yeterli yaşam şartları sağlanmış olarak yaşamak insanların temel bir haklarıdır. İnsan, aynı zamanda, bugünkü ve gelecek kuşaklar için çevreyi koruma ve iyileştirmenin ciddi sorumluluğunu da taşır.

İlke 2 - Dünyanın hava,su, toprak ,bitki ve diğer canlılar gibi doğal kaynakları ve özellikle doğal ekosistemlerin özgün örnekleri, bugünkü ve gelecek kuşaklar için gerektiği şekilde yönetilerek korunmalıdır.

İlke 3 - Yerküremizin hayati kaynakları yenileyebilme kapasitesi korunmalı ve gerektiği biçimde iyileştirilmeli ve restore edilmelidir.

İlke 4 - Şu anda birtakım olumsuz faktörlerin etkisiyle tehlikeye düşmüş olan doğal hayatı ve habitatını korumak ve akıllıca yönetmek insanın özel bir sorumluluğudur.

İlke 5 - Dünyanın yenilenemeyen kaynakları birgün tükenmelerini önleyecek biçimde kullanılmalı ve bunların yararlarını bütün insanlığın paylaşması sağlanmalıdır.

İlke 6 - Zararlı etkilerini yok edilemeyeceği oranda ısının ve zehirli maddelerin çevreye yayılması, ekosistemlerin onarılamaz bir biçimde tahrip olmasına yol açmadan durdurulmalıdır. Bütün ülkelerin insanların çevre kirliliğine karşı yürüttükleri haklı savaş desteklenmelidir.

İlke 7 - Devletler, insan sağlığına, canlı kaynaklara ve deniz yaratıklarına zarar veren deniz kirliliğini önlemek için her türlü önlemi alacaklardır.

İlke 8- Ekonomik ve sosyal kalkınma insana iyi bir yaşam ve çalışma ortamı sağlama ve dünyamızda yaşam kalitesini yükseltecek şartları hazırlama yönünden kesinlikle gereklidir.

İlke 9 - Geri kalmışlıktan kaynaklanan eksiklikler ve doğal afetler ciddi sorunlar yaratmaktadır ve bu durum ancak önemli miktarda mali ve teknik yardımla gelişmekte olan ülkelerin kalkınma çabalarını destekleyerek giderilebilir.

İlke 10 - Gelişmekte olan ülkelerin çevre idaresi için fiyat istikrarına ve ihracat malları olan ana madde ve hammadelerden yeterli gelir sağlamaya ihtiyaçları vardır. Onun için, fiyat politikalarında ekonomik faktörler kadar ekolojik süreçler de göz önünde bulundurulmalıdır.

İlke 11 - Bütün devletlerin çevre politikaları gelişmekte olan ülkelerin bugünkü ve gelecekteki kalkınma potansiyelini güçlendirmeli ve herkes için daha kaliteli yaşam koşulları sağlanmasına engel olmamalıdır. Devletler ve uluslararası kuruluşlar çevresel önlemlerin uygulanmasından doğabilecek uluslararası veya ulusal sonuçları karşılamak için anlaşma zemini oluşturmalıdırlar.

İlke 12 - Çevreyi korumak ve iyileştirmek için alınacak önlemlere kaynak ayırırken, gelişmekte olan ülkelerin özel durumları, gereksinimleri ve kalkınma planlarına alacakları çevre koruma önlemlerinin maliyetleri göz önünde tutulmalı ve talepleri halinde mali ve teknik destek sağlanmalıdır.

İlke 13 - Kaynakların daha rasyonel kullanımı ve böylece çevrenin iyileştirilmesi için, devletler kalkınma planlarında entegre ve eşgüdümlü bir sistem uygulamalıdırlar.

İlke 14 - Rasyonel planlama kalkınma planlarıyla çevre koruma planları arasında çikabilecek uyumsuzlukları yoketmek için mutlak gereklidir.

İlke 15 - İnsan yerleşimleri ve kentleşmenin çevre üzerine olumsuz etkilerini kaldıracak ve herkes için azami sosyal, ekonomik ve çevresel yarar sağlayacak biçimde planlama yapılmalıdır. Bu bağlamda, müstemlekeci ve ırkçı bir yaklaşımla hazırlanmış projeler terk edilmelidirler.

İlke 16 - Hızlı nüfus artışının veya yüksek nüfus birikiminin veya düşük nüfusun çevreye ve kalkınmaya olumsuz etkisi olacağı yerlerde, temel insan haklarına saygılı ve devletlerin uygun bulunduğu demografik politikalar uygulanmalıdır.

İlke 17- Çevre kalitesini artırmak için planlama, idare ve denetleme görevlerini üstlenecek uygun ulusal kurumların oluşturulması gerekir.

İlke 18 - Bilim ve teknoloji, ekonomik ve sosyal kalkınmaya katkıları çerçevesinde, çevre için riskli olan durumların belirlenmesi, bunlardan kaçınılması ve denetlenmeleri için ve insanlığın ortak yararı yönünde kullanılmalıdır.

İlke 19 - Çevrenin korunması ve iyileştirilmesi için kişilerin, kurumların ve toplulukların aydınlatılması ve davranışlarının bu amaca uygun hale getirilmesi gerekir. Bunun için hem yetişkinler hem de çocuklar için ve kötü şartlarda yaşayanlara öncelik verilerek çevre

eğitimi yapılması şarttır. Medya da çevrenin bozulmasına değil korunmasına ve iyileştirilmesine hizmet edecek biçimde eğitim ve haber yayını yapmalıdır.

İlke 20 - Çevre sorunları konusunda hem ulusal hem çok uluslu bilimsel araştırma ve geliştirme bütün ülkelerde, özellikle de gelişmekte olan ülkelerde, teşvik edilmelidir. Bu bağlamda, güncel bilimsel enformasyonun serbest dolaşımı ve deneyim transferi desteklenmeli; çevre koruyucu teknolojilerin ekonomilerine bir yük getirmeyecek biçimde ve yaygın olarak kalkınmakta olan ülkelere sunulması sağlanmalıdır.

İlke 21 - Birleşmiş Milletler Kuruluş Senedi ve uluslararası hukuk kurallarına göre, ülkeler hakimiyet haklarını kullanarak kendi kaynaklarını kullanır ve çevre politikalarını tesbit ederler. Ancak, devletler bu eylemleri sırasında kendi hakimiyet sınırları dışındaki bölgelerin ve ülkelerin çevresine zarar vermeme sorumluluğunu da taşırlar.

İlke 22 - Devletler kendi hakimiyet sınırları dışındaki devlet ve bölgelere verdikleri çevre zararı ve yaydıkları kirlilikten dolayı sorumlu tutulmaları ve tazminat ödemeleri için uluslararası hukukun gerektiği şekilde genişletilmesi için işbirliği yapacaklardır.

İlke 23 - Ulusal veya uluslararası alanda kabul gören standartlara ters düşmemek kaydı ile, her ülkede geçerli olan değerler sistemi ve standartların gelişmiş ülkelere uygun olmakla birlikte gelişmekte olan ülkelere uygun olmaması veya çok yüksek sosyal bedel getiriyor olması göz önünde tutulacaktır.

İlke 24 - Çevrenin korunması ve geliştirilmesi için gereken uluslararası konular, büyük/küçük ülke veya başka bir ayırım yapılmadan eşitlik içinde ve bütün ülkeler tarafından bir işbirliği ruhu içinde ele alınmalıdır. Devletlerin egemenlik hakları ve çıkarları göz önünde bulundurularak, her alanda yapılan eylemlerin çevreye zararlarını denetlemek, azaltmak ve ortadan kaldırmak için hem çok uluslu hem ikili düzenlemelerle işbirliği yapılması mutlaka gereklidir.

İlke 25- Uluslararası örgütlerin çevrenin korunması ve iyileştirilmesinde etkili, eşgüdümlü ve dinamik bir rol oynayabilmeleri için devletler gereken önlemleri alacaklardır.

İlke 26- İnsan ve çevresi nükleer silahların ve diğer toplu imha araçlarının etkisinden korunmalıdır. Devletler ilgili uluslararası organlarda bu tip silahların tamamen yok edilmesi için süratle gerekli antlaşmaları yapmalıdırlar.

Kalkınma ve Çevre Konusunda Rio Bildirgesi (1992)

Giriş

3-14 Haziran 1992'de Rio de Janeiro'da toplanan

Birleşmiş Milletler Çevre ve Kalkınma Konferansı,

16 Haziran 1972 de Stockholm'de , Birleşmiş Milletler İnsan Çevresi Konferansınca kabul edilen bildirgeyi onaylayarak, ve onu geliştirmeyi amaçlayarak,

Devletler, toplumların anahtar sektörleri ve insanlar arasında işbirliği olanakları yaratarak, yeni ve eşitlikçi bir küresel ortaklık kurma hedefi ile,

Küresel çevre ve kalkınma sistemlerini koruyarak, herkesin çıkarlarına saygılı uluslararası antlaşmalar için çalışarak,

Yuvamız yerküresinin entegral ve birbirine bağımlı yapısını tanıyarak,

İlan eder ki:

İLKE 1 - İnsanlar sürdürülebilir kalkınma çabalarının merkezini oluştururlar. İnsanların doğa ile armoni içinde sağlıklı ve verimli bir yaşam sahibi olmak haklarıdır.

İLKE 2 - Birleşmiş Milletler Kuruluş Senedi ve uluslararası hukuk kurallarına göre, ülkeler egemenlik hakları çerçevesinde kendi doğal kaynaklarını kullanır ve çevre politikalarını oluştururlar. Ancak, devletler bu eylemleri sırasında kendi egemenlik sınırları dışındaki bölgelerin ve ülkelerin çevresine zarar vermeme sorumluluğunu da taşırlar.